

## Religia i kultura Romów

Autor tekstu: **Krzysztof Dziubała**

Romowie są również znani jako: Cyganie i Romani.

### Historia

### Romów

Romowie po raz pierwszy migrowali do wschodniej Europy, z Hindustanu ok. 1000 roku — z powodów, które zostały zagubione w historii. Niektórzy historycy uważają, że potem mogły wystąpić kolejne migracje. W okresie 14-15 wieku zaczęli emigrować do Europy zachodniej. Niektórzy wyemigrowali z Europy do USA i Kanady pod koniec 19 wieku i na początku 20 wieku. Po Drugiej Wojnie Światowej i ostatnio po upadku komunizmu w Europie wschodniej, były dodatkowe migracje Romów na zachód.

Obecnie zdecydowana większość Romów prowadzi osiadły tryb życia. Jedynie ok. 5 procent europejskich 'Romani' pozostaje nomadami. Są trzy grupy językowe, którymi posługują się Romowie: — język 'Domari' na Środkowym Wschodzie i we wschodniej Europie. — język 'Lomarven' w centralnej Europie. — język 'Romani' w zachodniej Europie. W tych grupach, Romowie są zorganizowani w 4 główne i około 10 mniejszych plemion/narodów. Zwykle, oficjalnie adaptują religię państwa w którym mieszkają.

W historii Romowie byli częstokroć prześladowani, szczególnie w Europie:

— Rozpuszczane były plotki i pogłoski w czasach średniowiecznych, że Romowie pochodzili od orgii seksualnej pomiędzy Cyganką i Diabłem. Chrześcijanie wierzyli, że istnieje tajna konspiracja kowali, czarowników i kobiet, której celem jest atak na Kościół. Ponieważ wielu Romów było kowalami, więc za współników w tej konspiracji uznano też 'Romani'. Wierzono ponadto, że to Romowie przygotowali gwoździe, którymi przybito Chrystusa do krzyża. Z kolei Romowie próbowali odpowiedzieć na to pogłoską, że Romowie próbowali ukraść te gwoździe i nie dopuścić do ukrzyżowania, jednak zdołali zabrać tylko jeden ...

— Ludobójstwo, którego dopuścili się chrześcijanie na czarownicach, w czasach średniowiecza i renesansu — było również skierowane przeciw Romom. Sądy skazywały i więziły Romów w więzieniach dla czarowników, często nawet nie zapisując ich imion.

— Parlament Augsburga wydał postanowienie, że chrześcijanin mógł legalnie zabić Cygana. Jednocześnie sądy nie rozpatrywały skarg Romów, których pobili lub zranili chrześcijanie.

— W 1721 roku cesarz Karol VI dla terenów obecnie stanowiących Niemcy wydał polecenie ludobójstwa Romów. Organizowano zbiorowe polowania na Cyganów.

— w 1792 roku 45 Romów poddano torturom, po czym zostali zabici, za morderstwo na pewnych Węgrach, którzy faktycznie ... żyli i obserwowali te egzekucje.

— Historycy uważają, że prawie połowa Romów była niewolnikami w Europie — od 14 wieku aż do połowy 19 wieku, kiedy zniesiono niewolnictwo.

— W latach 20-tych XX wieku, w czasie Republiki Weimarskiej Romów ponownie prześladowano. Zabroniono im korzystać z parków i publicznych łaźni. Wszyscy Romowie musieli być zarejestrowani na policji. Wielu wysłano do katorżniczych obozów pracy „z powodu bezpieczeństwa narodowego”. Kiedy naziści przejęli władzę - prześladowani byli jeszcze silniej — podpadali bowiem pod ustawę „Norymberskie Prawo dla Ochrony Niemieckiej Krwi i Honoru”. W 1937 roku Heinrich Himmler wydał dekret „Walka Przeciw Pladze Cygańskiej”, który wzmocnił prześladowania Romów przez policję niemiecką.

— W okresie 'Holocaustu' Romów uznano za „podludzi”. W lipcu 1941 roku 'einsatzkommandos' rozkazano zabijać „każdego Żyda, Cygana i osoby chore psychicznie”. Kilka miesięcy później Himmler rozkazał deportację wszystkich Cyganów do obozu zagłady Auschwitz-Birkenau, w celu eksterminacji. Historycy szacują, że ok. pół miliona Romów zostało wymordowanych przez nazistów w czasie Drugiej Wojny Światowej.

Ciągle żyje około 5,000 Romów, którzy uszli z obozów zagłady hitlerowców. Do dziś nikt z nich nie otrzymał ani centa — z setek milionów dolarów odszkodowania, które otrzymały inne nacje poszkodowane przez nazistów.

Nienawiść i ataki fizyczne na Romów — rozniecone przez byłe reżimy komunistyczne wschodniej Europy — zintensyfikowały się w ostatnich latach. Romowie są dyskryminowani w sprawach edukacji, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i usług socjalnych. Są głównym celem ataków neo-nazistów i skinhead'ów. Często rządy państw nie robiły nic, żeby zapewnić tej mniejszości podstawowe prawa człowieka.

Sytuacja Romów w Bułgarii w ostatnich latach, jest zapewne typowa dla innych krajów Europy wschodniej. Podczas rządów komunistów, kultura Romów była niszczone przez państwo. Ich gazety i kluby były zamykane; ich język był poza prawem. Sytuacja Romów pogorszyła się jednak od czasu upadku komunizmu. Procent bezrobocia wśród nich przekracza wielokrotnie średnią krajową stopę. Badania opinii publicznej wśród dorosłych Bułgarów pokazują, że dyskryminacja i przesady są powszechne: 91% uważa, że Romowie są „predestynowani” do popełniania aktów kryminalnych. 83% uważa, że Romowie są „leniwi i nieodpowiedzialni”. 59% uważa, że nie mogłoby mieszkać w tym samym lokalu co Romowie. 94% powiedziało, że nie ożeniłoby się/wyszło za mąż za przedstawiciela tej nacji. 69% nie chciałoby mieć Roma za przyjaciela. Te statystyki pojawiają się w wielu badaniach a ich wyniki są podobne.

Sytuacja Romów w Serbii jest szczególnie krytyczna. W latach 90-tych, religijno-polityczne grupy serbskiego prawosławia, rzymskiego katolicyzmu i islamu, rozniecały i podsycaly nienawiść rasową i religijną, w ten sposób podkreślając swoją „wyjątkową” pozycję. Od połowy 1997 roku neo-naziści i skinhead'zi, zorganizowani w uliczne gangi są aktywni w miastach. Losowe pobicia i morderstwa na Romach — kobietach, dzieciach i mężczyznach stały się częste. Dragan Stankovic, przewodniczący społeczności Romów w Belgradzie, powiedział: „Dyskryminacja rozpoczyna się już w momencie, kiedy nasze dzieci idą do szkoły. Cygańskie dzieci odsyła się do specjalnych-klas, lub zmusza do siedzenia w tylnych ławkach. Wielu po prostu wyrzuca się ze szkoły. Bardzo często są ostracyzowane i obrażane przez inne dzieci i nauczycieli. Nasza młodzież nie może znaleźć pracy, a nasze skargi na policji są ignorowane. Zawsze żyliśmy jak „obywatele drugiej kategorii”, lecz nie mamy zamiaru umierać jako „obywatele drugiej kategorii”.

Komisja do spraw Bezpieczeństwa i Kooperacji w Europie opisuje Romów jako „najbiedniejszą, najmniej zdrową, najgorzej wyedukowaną i najbardziej dyskryminowaną mniejszość w Europie”.

W maju 1997 roku prezydent USA Bill Clinton zdecydował nie zatrudniać ponownie przedstawiciela Romów do amerykańskiej 'Rady Pamięci Holocaustu'. W efekcie setki tysięcy ofiar nazistów zostały zamordowane po raz drugi — tym razem zamordowane przez współczesność, która zapomniała o ofiarach wśród Romów.

Uważa się, że obecnie jest na świecie około 10-13 mln Romów, rozrzuconych po całej kuli ziemskiej. Jest niemożliwe ustalenie dokładnej ich liczby na świecie, ponieważ wiele rządów nie uznaje za stosowne ująć ich w badaniach demograficznych. Jednocześnie wielu nie przyznaje się do swego etnicznego pochodzenia z powodu lęku przed dyskryminacją.

## Wierzenia i praktyki Romów

Romowie byli jednymi z ostatnich nacji Europy czczących boginie. Ich bogini Kali, była postrzegana jako Trójca. Jej symbolem był trójkąt. Męski, posiadający rogi bóg był także ważnym elementem wiary Romów. Podobieństwa pomiędzy antycznymi wierzeniami Romów, a tymi związanymi z 'Wicca' są oczywiste. Obecnie nie istnieje jednolita kultura Romów. Nie ma też generalnej zgody co do tego, kto powinien być uznany za Cygana. Grupy 'Romani' na świecie różnią się innymi tradycjami, zwyczajami i wiarą.

Grupy osiadłe Romów generalnie adaptują elementy lokalnej kultury — 'gajikané' czyli nie-romskiej. Wielu Romów przyjęło dominujące religie krajów, w których żyją, a więc chrześcijaństwa (prawosławia, katolicyzmu, protestantyzmu) i islamu. Ich była przynależność religijna często cechuje się następującymi właściwościami:

- istnieje 'DeI' (bóg),
- istnieje 'beng' (diabeł),
- istnieją 'bibaxt' (zły los) i 'muló' — duchy, nad-naturalne istoty,
- wierzą w moc uroków przynoszących dobry los, amuletów i talizmanów,
- wierzą w moc klątw,
- wierzą w moc uzdrawiających rytuałów,
- 'Marimé' jest stanem „nieczystości”, który dana osoba sprowadza łamiąc jakieś 'tabu' „czystości”. Oznacza to również wyrok skazujący za złamanie 'tabu' „czystości”, bądź inne zachowania szkodzące społeczności Romów”. Niektórzy Romowie uważają część kobiety poniżej pasa za „nieczystą” z powodu menstruacji. W wielu plemionach kobieta nosi długie suknie, których dolnych części nie może dotykać żaden mężczyzna poza jej mężem.

Kobieta w ciąży jest uznawana za „nieczystą”. Nie może rodzić we własnym domu, ponieważ wtedy ten dom stałby się „nieczysty”. Krótco po porodzie wszystko czego dana matka dotyka jest niszczone. Ta „kwarantanna” jest kontynuowana przynajmniej do chwili chrztu dziecka. Nowonarodzone dzieci są chrzczone, zwykle zanurzone w wodzie, kiedy mają już kilka tygodni życia. Często noworodek jest smarowany olejem — ma to sprawić, że będzie silny w życiu.

Członek wspólnoty romskiej ma zwykle trzy imiona. Pierwsze z nich jest znane wyłącznie matce; jest ono nadane podczas porodu. Chodzi o to, żeby złe duchy nie poznały prawdziwego imienia dziecka i nie mogły mu szkodzić. Drugie imię jest zwykle nadawane w czasie chrztu i jest najczęściej używane wewnątrz plemienia. A trzecie - może być nadane dziecku, kiedy odbywa ponowny chrzest w kościele chrześcijańskim. Nie ma ono większego znaczenia, chyba że w kontaktach ze społecznościami nie-romskimi. W przeszłości ludzie romscy zwykle wstępowali w związki małżeńskie w wieku między 9-14 lat. Ta tradycja zmieniła się w większości wielu nacji z powodu wpływów otaczającej kultury. Seks przed-małżeński jest surowo zabroniony. Małżeństwa z osobami nie-romskimi są stanowczo odradzane. Ceremonia małżeńska jest zwykle bardzo prosta. W niektórych plemionach młoda para łączy ręce w uścisku, przed starszym czy wodzem danego plemienia i obiecują sobie wierność. W antycznych czasach — zawierając związek małżeński — skakali nad miotłą, aby w ten sposób uprawomocnić swój związek w obecności swoich rodzin.

Kiedy człowiek umiera, krewni i przyjaciele zmarłego zbierali się i prosili o wybaczenie za wszelkie złe uczynki, które uczynili tym osobom. Bez takiej ceremonii zły duch tej osoby mógłby wrócić i czynić kłopoty. W antycznych czasach wdowa mogła popełnić samobójstwo, żeby towarzyszyć mężowi w życiu po śmierci. Czasami nozdrza zmarłego są zatykane woskiem, żeby nie mogły w nie wejść złe duchy i przejąć kontroli nad jego ciałem. Ubrania, narzędzia, sztucce, biżuteria i pieniądze mogą być włożone do trumny, żeby pomóc zmarłemu w „życiu pośmiertnym”. Reszta własności zmarłego jest niszczone lub sprzedawane osobie nie-romskiej. Wierzą, że zmarła osoba może zostać inkarnowana jako inny człowiek czy też zwierzę. Alternatywnie może powrócić jako 'muló' („żywy zmarły”) aby szukać zemsty na każdym kto go skrzywdził w przeszłym życiu.

**Krzysztof Dziubała**

Zajmuje się religioznawstwem.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 25-07-2002 Ostatnia zmiana: 06-09-2003)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1441) (http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,1441)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.  
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do [redakcja@racjonalista.pl](mailto:redakcja@racjonalista.pl)